

W kulturze żydowskiej ciało od zawsze było przedmiotem żywych dyskusji, sporów i traktatów rabinicznych. W przeciwieństwie do chrześcijaństwa, mimo sprawowania kontroli, zwłaszcza nad ciałem kobiecym, poprzez szereg rozmaitych rytuałów, nie stanowiło ono tematu tabu, a jak zauważył jeden z badaczy naród księgi był w rzeczywistości narodem ciała. Od lat 80. XIX wieku wraz z postępującą industrializacją, migracją, modernizacją, sekularyzacją, powstaniem nowych ruchów politycznych w obrębie kultury żydowskiej i poza nią, aż do wybuchu II wojny światowej, dyskursy o cielesności w kulturze żydowskiej zaczęły przechodzić istotne zmiany. Celem projektu jest zbadanie natury tych zmian uwidaczniających się w prasie, literaturze, wspomnieniach, dziennikach, korespondencji, autobiografiach, broszurach politycznych w pięciu językach – jidysz, hebrajskim, polskim, niemieckim i rosyjskim – używanych przez Żydów mieszkających na ziemiach polskich, obejmujących dawne terytorium Rzeczypospolitej Obojga Narodów i Polski przedwojennej; oraz w sztuce (fotografii, filmie, ilustracji prasowej, okładkach czasopism, malarstwie, rzeźbie i rysunku) przedstawiającej ciało żydowskie. Materiały ikonograficzne nie stanowiły dodatku, ilustracji, do prezentowanych treści, ale współkształtowały dyskursy na temat ciała. W źródłach autobiograficznych niejednokrotnie można znaleźć wzmiankę o wpływie fotografii i rodzącej się kinematografii na postrzeganie własnej cielesności przez twórców tekstów autobiograficznych. Dlatego źródła ikonograficzne są w projekcie traktowane jako „szósty” język. Co ważne każdy z wymienionych języków pełnił inną funkcję: jidysz, nazywany często językiem kobiet, daje intymną perspektywę; hebrajski, z kolei, to język męskich rozpraw o kobiecym ciele, daje więc męską perspektywę, która wraz z pojawieniem się syjonizmu zmienia się w propagatorkę kultu nowego żydowskiego ciała (męskiego i kobiecego) – muskularnego, zdrowego i sportowego; polski, niemiecki i rosyjski dają zaś dostęp nieżydowskiemu czytelnikowi, dlatego źródła w tych językach mają bardziej autoetnograficzny charakter. Dodatkowo polski zapewnił na przełomie wieków słyszalność wielu akulturującym się żydowskim kobietom. Wykraczająca poza tradycyjną chronologię rama czasowa ma na celu dokładne zbadanie wpływu I wojny światowej, która zachwiała znanymi dotąd normami społecznymi, co znalazło odbicie w modzie, w odchodzeniu przez religijne kobiety od zwyczaju oczyszczania się w mykwie, pojawieniu się ciał okaleczonych, zdeformowanych, przypominających o kruchości człowieka, na dyskursy o cielesności. Projekt ma na celu analizę i konfrontację wzajemną zmian, które zachodzą w dyskursach na temat cielesności aż do wybuchu II wojny światowej, która wprowadziła całkowicie nowy paradygmat w myśleniu o ciele żydowskim i na trwałe zmieniła strukturę społeczną na ziemiach polskich. Jakie były mechanizmy kształtujące te dyskursy? Jaka była wzajemna relacja między nimi? Na ile nowe modele żydowskiej cielesności wiązały się z różnymi wariantami tożsamości żydowskiej? W jaki sposób nowe idee dotyczące cielesności się rozprzestrzeniały? To tylko niektóre pytania, na które będzie się starał odpowiedzieć siedmioosobowy zespół złożony z filologów, historyków i historyków sztuki.

Projekt, który rozwija prowadzone wcześniej badania nad dyskursami o cielesności w piśmiennictwie polsko-żydowskim, jest nowatorski w swoim charakterze ze względu na bardzo szerokie podjęcie tematu, który nie był do tej pory przedmiotem większych badań. Wyniki badań nad dyskursami o cielesności w pięciu językach, w czterech różnych dziedzinach twórczości (literatura, prasa, autobiografia, sztuki wizualne) i w dwóch różnych perspektywach (męskiej i kobiecej) znacznie poszerzą dotychczasową wiedzę nie tylko na temat kultury i historii Żydów na ziemiach polskich, ale również na temat historii społecznej i kultury polskiej między 1880 a 1939 rokiem. W oczywisty sposób studia nad cielesnością wiążą się z prawami reprodukcyjnymi, seksualnością, normami społecznymi, higieną, zdrowym trybem życia i rozwojem sportu, dlatego wyniki badań będą mogły zostać wykorzystane przez badaczy z różnych dziedzin humanistyki, jak: historyków, socjologów, psychologów społecznych, teologów, kulturoznawców, historyków sztuki, literaturoznawców, antropologów, germanistów, rusycystów, polonistów, jidyszystów i hebraistów. Ze względu na swoją transdyscyplinarność, projekt zakłada wykorzystanie różnych metod badawczych stosowanych w różnych dziedzinach nauki, m.in.: analizę dyskursu, teorię i krytykę gender, analizę archiwalną i literaturoznawczą, krytykę źródeł. Jako że oprócz antologii źródeł, monografii, popularno-naukowych i naukowych artykułów, jednym z rezultatów projektu będzie stworzenie wirtualnej mapy pokazującej rozprzestrzenianie się idei dotyczących cielesności, projekt wykorzysta też metody maszynowego nauczania i procesu automatycznego rozpoznawania jednostek nazewniczych. Bazę tekstów źródłowych dla stworzenia tej mapy stanowić będzie prasa żydowska ukazująca się na ziemiach polskich w pięciu językach (jidysz, hebrajskim, polskim, niemieckim i rosyjskim) w latach 1880-1939.